

Csernovics Péter Aradot és Gyulát (ez utóbbit mint nyári állomást) szemelte ki céljai megvalósítására. Gyulán könnyebb volt a helyzet, mert — bár az osztrák kényuralom itt is berendezkedett — 1850-ben a helyi hatóságok exponensei mégsem voltak olyan kiméletlenek, mint más városokban. Itt hát könnyű volt magyar színelőadások tarthatására helyhatóság-engedélyt szerezni. Ennek birtokában Csernovics Havít, Szabót és Kaczvinszkyt (három magyar színész-ismerőst) »kinevezte« színigazgatóknak s kellő pénzzel ellátván őket, rájuk bízta a szerteszét bújdosó honvéd-színészek összetoborzását. A színháztagjai, akik így összejöttek, százan felül voltak és a honfiúi lethargiából ébredezni kezdő polgárság valamennyit ingyen szállásolta el magánál. Gyulán színháznak, vagy alkalmas teremnek, különösen pedig olyanak, amely ily óriási személyzetű társulatnak elég nagy lett volna, híre sem volt akkoriban. Ez azonban nem okozott bajt. Csernovics ugyanis már eszméje keletkezésekor megállapodott a gyulai földesúr, Wenckheim József gróffal, mint jó barátjával és lelkes magyar hazafival, akinek kastélyában lakott Damjanicsné Csernovics Emilia is, az egész szabadságharc alatt, hogy a gyönyörű grófi park közepében lévő óriási rájsult kiüríti. Wenckheim József gróf a maga költségén felszerelte a lovardát tágas, nagy színpaddal, deszkapályókkal, a nézőtérrel lócákkal, óriási karzattal. A nézőtér 1000 embernél többet fogadhatott magába. A társulata 3 direktor fennhatósága alatt állott, a gázsit (mert nem proporciósak voltak) közösen fizették az »ajánámé«-ból. A haszonon azonban (mert az is volt) hárman egyformán osztzkodtak.

A páholyokat az egész nyárra terjedő szezon alatt mánások bérelték. Mindegyik páholy-bérlet ára 1000 váltóforint, akkoriban óriási pénz volt. A nézőtér és a karzat helyárai igen mérsékelték voltak. Egyrésztől azért, mert Csernovics, aki mindennapos látogatója volt a színháznak, sárkánylovaival alig egy óra alatt hajtott be Mácsáról Gyulára, olcsó helyárakkal akarta csalogatni a gyulai publikumot, ami teljes mértékben sikerült neki, másrésztől pedig azért, mert a színháznak nem is volt szüksége e. i. színtenciája oká-

ból a nagy bevételre. Hiszen a színházat ingyen kapták, kvártélyért nem fizettek. De ami a legfontosabb, az egész társulat, akiknek volt: családtagjaikkal együtt, ingyen ebéd és vacsora-kosztban részesültek és hozzá milyen pompás és bőséges kosztban! A lovarda előtti gyönyörű gesztenye fák alatt óriási asztalok mellett kapták a grófi konyhán készült ételeket és pedig próbák után az ebédet, előadás után a vacsorát. A színészek csak a reggeliért fizettek, de nagyrésze reggelit is kapott ingyen a lakásadóknál. Ami gázsit kaptak, abból kiruházták magukat, ami bizony valamennyire ráfért, oly hosszú ideig tartó keresethiány és lerongyolódás után.

A társulat tagjai között volt Prielle Kornélia is, mint ő ezt Gyulán a nyolcvanas esztendőben történt vendégszereplése alkalmával nekem elbeszélte. Elvezettem a grófi park lovardája elé s három évtizedet meghaladó idő multával milyen meghatva emlékezett vissza egykori működési helyére, elmondta, hol volt a színpad, hol étkeztek a gesztenyefák alatt, rajta kívül itt voltak: férje, Szerdahelyi Kálmán, továbbá Felek Miklós, akinek későbbi felesége: Munkácsy Flóra (mint egészen fiatal leány a gyulai deszkán lépett fel először), Foltényiék, Tóth Soma, Molnár György, Komáromi Alajos s a színpadnak későbbi időben sok jelese, kiknek neveit azonban — sajnálatomra — Prielle már nem tudta megnevezni. Játsoztak drámát, vígjátékot, népszínművet, sőt operákat, ezek között Meyerbeer »Prófétá«-ját. Ebben Prielle — mint mondá — maga is fujta a kórust. Meghatározott szerepkör alig volt, mindenki mindenben játszott, amit reá osztottak. Ősszel bevégeződött a szezon. Akkorára Csernovics, óriási küzdelmek után, keresztül vitte, hogy a társulat zöme Havi s Szabó egyesült direktorsága alatt bevonulhatott Aradra, Kaczvinszky pedig a tagok egy részével vándorútra kelt az ország más részeibe. (Köln Dávid.)

E jelentősnek mondható rövid színházi időszak után Gyula visszaesett előbbeni színházatlan állapotába. De idővel — már csak kedvező földrajzi fekvésénél fogva is — jó kisegítő nyári állomás lett belőle. Nagyvárad, Arad és Szeged kör-